

**Evaluatieverslag over het vangnetmechanisme
van de detailhandelsprijzen voor gas en elektriciteit**

*Mechanisme ingevoerd door de wet van 8 januari 2012 tot wijziging
van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt
en de wet van 12 april 1965 betreffende het vervoer van gasachtige producten
en andere door middel van leidingen*

Juni 2014

Inhoudsopgave

1 Inleiding	1
2 Instelling van het vangnetmechanisme	2
3 Effect op het verloop van de energieprijzen en de inflatie	2
3.1 Keuze van de criteria voor het vaststellen van de indexeringsparameters	3
3.2 Verloop van de energiecomponent	5
3.3 Vergelijking van het verloop van de energiecomponent volgens de oude en de nieuwe parameters	6
3.4 Bijdragen van de energiecomponenten aan de inflatie in België	8
3.5 Bijdragen van de consumptieprijzen van gas en elektriciteit tot het inflatieverschil met de buurlanden	9
4 Conclusies	11

Lijst van grafieken

Grafiek 1 - Verloop van de energienoteringen	3
Grafiek 2 - Groeitempo op jaarbasis van de energiecomponenten van variabeleprijcontracten	6
Grafiek 3 - Verloop van de energiecomponent van het standaardtarief van de historische leverancier met de oude en de nieuwe parameters ¹	7
Grafiek 4 - Bijdrage van de energiecomponenten van de variabeleprijcontracten tot de totale inflatie	8
Grafiek 5 - Consumptieprijzen van gas en elektriciteit ¹	10
Grafiek 6 - Bijdrage van de voornaamste componenten aan het inflatieverschil ¹	11

1. Inleiding

Dit evaluatieverslag bouwt voort op het jaarlijkse evaluatieverslag dat werd gepubliceerd in maart 2014.¹ De tijdelijke maatregel genomen inzake de regulering van de energiecomponent van de detailhandelsprijzen voor gas en elektriciteit voorziet immers in een monitoring door de NBB en de federale regulator (Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas – CREG)² in de vorm van een jaarverslag – met name om de risico's van versturende effecten op de markt te identificeren – en van een evaluatieverslag dat moet worden afgerond uiterlijk zes maanden vóór het einde van de voorlopige maatregel, te weten op 31 december 2014. Op basis van dit verslag kan de Koning, bij een besluit dat wordt vastgesteld na overleg in de ministerraad op voorstel van de minister, het mechanisme verlengen met een nieuwe periode van drie jaar, indien nodig vernieuwbaar volgens een identieke procedure, indien hij vaststelt dat de voorwaarden inzake transparantie en concurrentie nog steeds niet vervuld zijn en de bescherming van de consument nog steeds niet is gewaarborgd.

Ter herinnering: de rol van de NBB werd nadien meer bepaald omschreven als volgt: *'een opdracht die erin bestaat om het vangnetmechanisme te monitoren en te evalueren, zodat ze onder andere de impact kan evalueren van dit mechanisme op de volatiliteit van de energieprijzen en hun impact op de inflatie'*.

Net als voor het in maart gepubliceerde jaarverslag, en ook al zijn inmiddels nieuwe prijswaarnemingen beschikbaar geworden, dient vooraf te worden opgemerkt dat behoedzaamheid geboden is bij de beoordeling van de effecten van de invoering van het vangnetmechanisme op de inflatie. Een gebrek aan nauwkeurige gegevens verhindert immers dat een onderscheid kan worden gemaakt tussen de respectieve effecten van het mechanisme als dusdanig, van de toegenomen concurrentie op de detailhandelsmarkten voor gas en elektriciteit en van het prijsverloop van de energetische grondstoffen.

Het wettelijk kader alsook de verschillende hervormingen en de ontwikkelingen inzake concurrentie en marktaandeelen die recentelijk een effect hebben gehad op de gas- en elektriciteitsmarkten, zijn nader beschreven in het jaarverslag van maart, waarvan het huidige verslag een actualisering is, alsook in het jaarlijks evaluatieverslag, opgesteld door de CREG³.

¹ Nationale Bank van België, *Jaarlijks evaluatieverslag over het vangnetmechanisme van de detailhandelsprijzen voor gas en elektriciteit*, maart 2014.

Te raadplegen op: <http://www.nbb.be/doc/ts/publications/vangnet.pdf>.

² CREG (2014), *Verslag (Z)140327-CDC-1318 over de monitoring van mogelijke marktversturende effecten in het kader van het vangnetmechanisme ingevoerd via artikel 20bis, §§1 tot 5 van de elektriciteitswet en artikel 15/10bis, §§1 tot 5 van de gaswet*, maart.

Te raadplegen op: [\(Z\)140327-CDC-1318](#).

³ CREG (2014), *Rapport (RA)140626-CDC-1341 over "het vangnetmechanisme ingevoerd via artikel 20bis, §§1 tot 5 van de elektriciteitswet en artikel 15/10bis, §§1 tot 5 van de gaswet"*, juni.

Te raadplegen op: [\(RA\)140626-CDC-1341](#).

2.

2. Instelling van het vangnetmechanisme

Om de gevolgen van de volatiliteit van de consumptieprijzen voor gas en elektriciteit onder controle te houden, heeft de regering verschillende bepalingen aangenomen in de wet van 8 januari 2012, die de Europese richtlijnen betreffende het 'derde energiepakket' in Belgisch recht omzet, onder meer wat de aspecten betreft in verband met de bescherming van de consumenten en de sociale cohesie.

Bij deze wet wordt een toezicht, door de CREG, ingevoerd op de aanpassingen van de variabele energieprijzen voor de levering van gas en elektriciteit aan de huishoudelijke afnemers en de kmo's. Voor deze contracten bepaalt de wet dat het aantal indexeringen wordt beperkt tot vier per jaar, namelijk aan het begin van elk kwartaal, terwijl de leveranciers hun tarieven voordien iedere maand konden aanpassen. Voorts moet de leverancier de regulator op de hoogte brengen van elke stijging van de variabele energieprijs als gevolg van een wijziging van de tariefformule, die de leverancier overigens dient te motiveren. De commissie oordeelt dan of de motivering van de stijging gerechtvaardigd is, onder meer op basis van *'een permanente vergelijking van de energiecomponent met het gemiddelde in de zone Noordwest-Europa'*. Indien niet, onderhandelen de regulator en de betrokken leverancier met het oog op het afsluiten van een akkoord over de prijs. Impliciet betekent dit dat het niveau van de detailhandelsprijzen voor gas en elektriciteit in België moet worden teruggebracht tot het gemiddelde prijspeil in de zone 'Central Western Europe' (CWE = België, Nederland, Frankrijk en Duitsland).

3. Effect op het verloop van de energieprijzen en de inflatie⁴

In de praktijk is de invoering van het vangnet gepaard gegaan met een beperking voor de leveranciers inzake de keuze van de indexeringsparameters die worden gehanteerd in de tariefformules voor de huishoudelijke eindafnemers en de kmo's. Zo werd door de regulator vooropgesteld dat een einde moest worden gesteld aan de verwijzing naar de prijzen van aardolieproducten en brandstoffen, en dat de tarieven uitsluitend mochten worden geïndexeerd aan de hand van de beursnoteringen van de Centraal- en West-Europese markt voor gas en elektriciteit. De door de leveranciers gehanteerde parameters dienen aan deze criteria te voldoen sinds het tweede kwartaal van 2013. De volatiliteit van de (vooropgestelde en) gehanteerde parameters vormt een element dat een effect sorteert op de inflatie met een intensiteit die wordt beïnvloed door de coëfficiënten van elke indexeringsformule, enerzijds, en door de ontwikkelingen inzake concurrentie op deze markten en, meer bepaald, de veranderingen in de marktaandelen van de leveranciers, anderzijds. Die marktaandelen worden overigens gebruikt voor de berekening van de index van de consumptieprijzen.

⁴ Dit gedeelte van de analyse is gebaseerd op de gegevens van de indicatoren uitgewerkt door het Prijzenobservatorium van het Instituut voor de Nationale Rekeningen met betrekking tot de gemiddelde factuur van gas en elektriciteit voor de consument (cf. INR - Prijzenobservatorium (2011), "Jaarverslag 2011" voor een beschrijving van de methodologie).

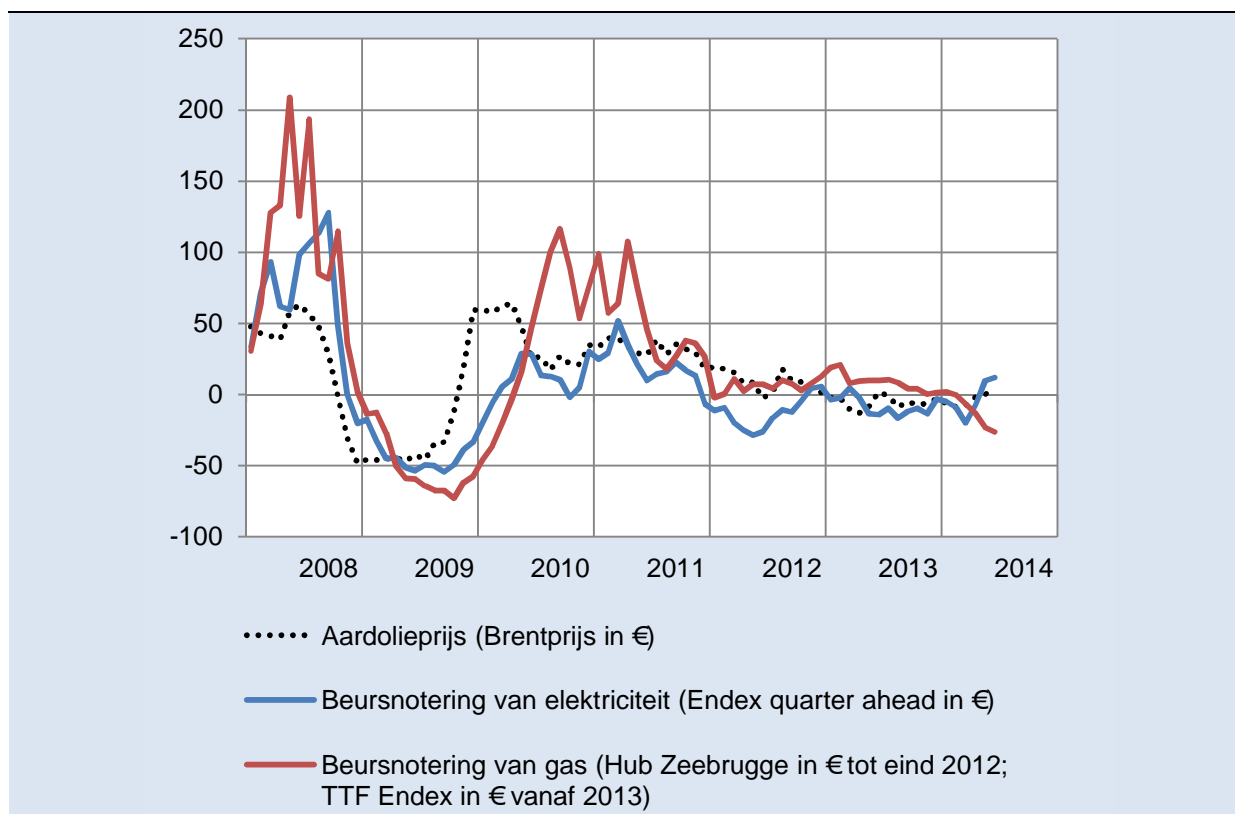
3.1 KEUZE VAN DE CRITERIA VOOR HET VASTSTELLEN VAN DE INDEXERINGSPARAMETERS

De vrij hoge volatiliteit van de gas- en elektriciteitsnoteringen is opnieuw bevestigd door het verloop ervan sinds het begin van 2014, meer bepaald voor gas. De TTF⁵ is immers op jaarbasis met -26% gezakt in juni, tegen de achtergrond van een goed bevoorradde Europese gasmarkt (een zachte winter) en de aanhoudende prijsdaling sinds het begin van het jaar. De beursnotering voor elektriciteit is geëvolueerd van -20% op jaarbasis in maart 2014 (doordat de elektriciteitsprijs in maart 2013 de stijging van de gasprijzen na afloop van een strenge winter had ondergaan) naar +10% in mei 2014 (als gevolg van een vroegtijdigere stijging van de elektriciteitsprijzen in 2014 ten opzichte van dezelfde periode in 2013, toen de kolenprijzen laag waren).

Op zich zou een enkel op de gas- en elektriciteitsnoteringen berustende indexering (en niet langer aan de hand van de aardolienoteringen) niet leiden tot een vermindering van de volatiliteit van de consumptieprijzen van die producten.

Grafiek 1 - Verloop van de energienoteringen

(Veranderingspercentages t.o.v. de overeenstemmende maand van het voorgaande jaar)

Bronnen: Belpex, EDF Luminus, Thomson Reuters Datastream.

⁵ Title Transfer Facility (TTF): virtuele marktplaats, uitibaat door Gasunie Transport Services, de beheerder van het gastransportnet in Nederland.

Ter herinnering: deze volatiliteit is toe te schrijven aan het feit dat, enerzijds, het transport van gas en elektriciteit ingewikkelder, duurder en minder soepel is dan dat van aardolie en aardolieproducten, omdat het via een netwerk verloopt. Dit geldt ook voor de opslag ervan, die voor elektriciteit zelfs zo goed als onmogelijk is, waardoor iedere evenwichtsverstoring in de bevoorrading van de markt een zwaardere impact heeft op de noteringen. Anderzijds zijn die markten minder gemondialiseerd en zijn de transactievolumes er geringer. Het behoud van het principe zelf van een automatische driemaandelijke indexering zou ertoe moeten leiden dat de volatiliteit in België groter blijft dan in de buurlanden, waar prijsherzieningen minder vaak⁶ en niet gelijktijdig plaatsvinden (Nederland en Duitsland), of zelfs worden gecontroleerd door de Staat (Frankrijk)⁷.

Een ander element dat de volatiliteit beïnvloedt, is de tariefformule zelf, of meer bepaald elke tariefformule naar rato van haar marktaandeel. Zoals beschreven in het jaarverslag van maart, heeft dit een aanmerkelijke invloed gehad in 2012, toen de 'activering' van de dynamiek van de markten die werd gegenereerd door diverse initiatieven van de overheid, de consumenten ertoe heeft aangezet voor goedkopere leveranciers te opteren, met een aanzienlijke weerslag op de inflatie (-0,15 ppt op de HICP). Deze substitutie heeft toen plaatsgevonden ten voordele van tariefformules die in hun uitdrukking en parameters vergelijkbaar waren met die welke voortaan van toepassing zijn, ten nadele van de duurdere formules met verwijzing naar de aardolie- en/of kolenprijzen. In de huidige context waar alle tariefformules verwijzen naar één of andere notering van gas en elektriciteit, vindt de differentiëring tussen de tarieven plaats op het niveau van coëfficiënt a en constante b: $a \times \text{Prijs} + b$.

Het zij opgemerkt dat een wijziging van formule een weerslag heeft op het veranderingspercentage van de prijzen tijdens het volgende jaar: hetzij door een verandering van het absolute niveau als het gaat om een wijziging van de constante los van het verloop van de prijs op de beurs, hetzij in verhouding tot de prijs bij wijziging van coëfficiënt a. In zijn laatste verslagen 'Overzicht en evolutie van de elektriciteits- en gasprijzen voor residentiële klanten en kmo's' vermeldt de regulator dat verschillende leveranciers nieuwe variabele productversies aanbieden. Ze omvatten een verhoging van de constante, zonder dat van een motivatieprocedure sprake is, zoals vermeld in de wet van 8 januari 2012 die het mechanisme invoert, omdat de nieuwe versie uitsluitend bestemd is voor nieuwe klanten. Dit scenario kan zich mogelijkerwijs herhalen, aangezien alle contracten van

⁶ Voor een overzicht van de situatie in het buitenland, zie Swartenbroekx C. (2010), 'Gevolgen van de liberalisering voor het vaststellen van de detailhandelsprijzen voor gas in België', Economisch Tijdschrift, 43-77, december.

⁷ Daarbij moet worden opgemerkt dat volgens het besluit van 27 juni 2013 (Arrêté du 27 juin 2013 relatif aux tarifs réglementés de vente du gaz naturel fourni à partir des réseaux publics de distribution de GDF Suez) over de gereguleerde verkoopprijzen van aardgas dat in Frankrijk geleverd wordt via het openbare distributienet van GDF Suez (dat ongeveer 96% vertegenwoordigt van de verkoop via het distributienet in dat land), de gereguleerde verkoopprijzen van aardgas ongerekend belastingen in openbare distributie van GDF Suez worden bepaald aan de hand van een tariefformule die de totale kosten van bevoorrading in aardgas en de som van de niet-bevoorradingskosten weerspiegelt. Het verloop van de term die de kosten van bevoorrading in aardgas weerspiegelt, hangt af van: de wisselkoers van de Amerikaanse dollar ten opzichte van de euro, de in euro omgerekende prijzen van een reeks aardolieproducten op de binnenlandse markt (stookolie met een zwavelgehalte van 0,1%, zware stookolie met een laag zwavelgehalte en Brent-olie per vat), de prijs van het TTF-termijncontract (Nederland) op maandbasis voor aardgas, de prijs van het TTF-termijncontract op drie maanden. Tevens werd bepaald dat de leverancier krachtens decreet 2013-400 van 16 mei 2013 elke maand zijn tarieven aanpast.

bepaalde duur zijn (van 1 tot 3 jaar). In absolute zin heeft dit (op termijn) een weerslag op de inflatie naar rato van de (nieuwe) desbetreffende contracten, waarbij het effect op de prijsindex eventueel wordt getemperd door de concurrentie ten voordele van andere, minder duur gebleven contracten (met ongewijzigde formule).

3.2 VERLOOP VAN DE ENERGIECOMPONENT

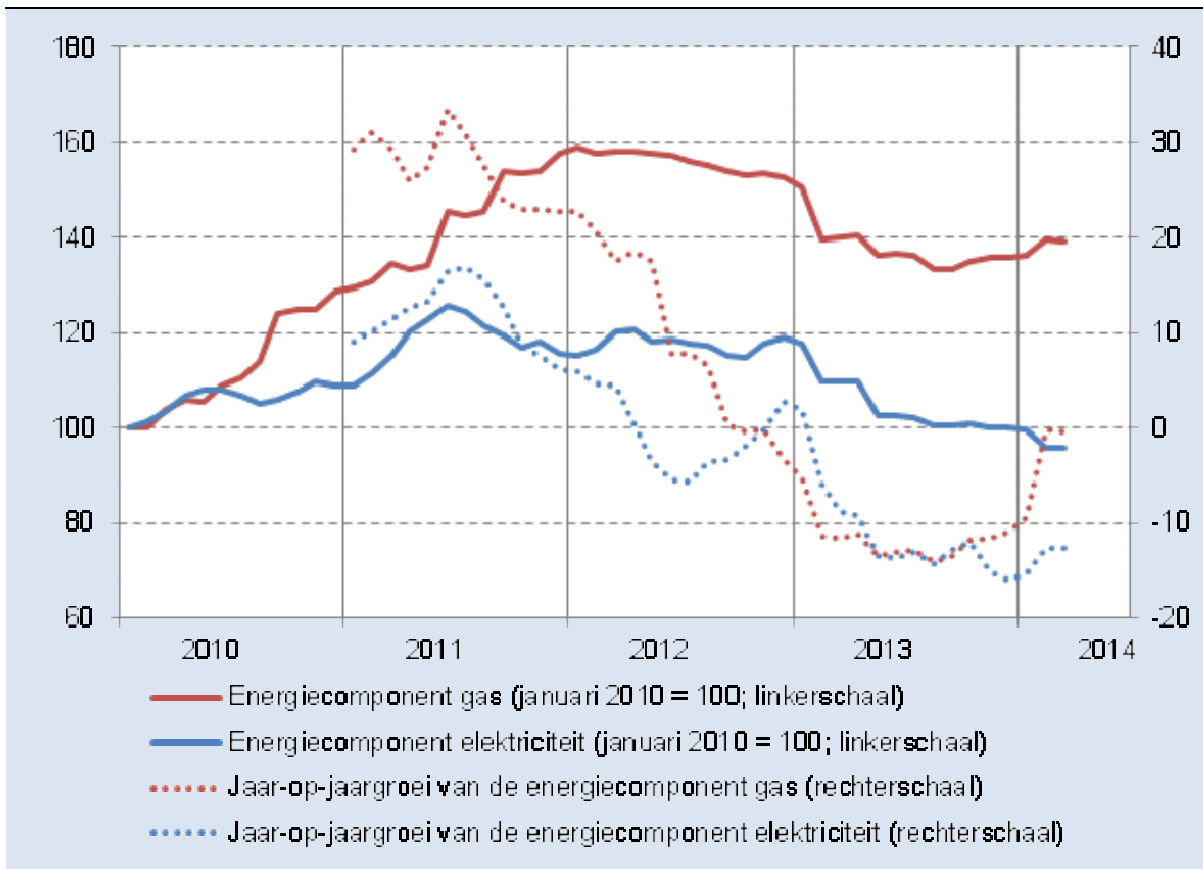
Aan de hand van de onderliggende gegevens van de door het Prijzenobservatorium opgestelde indicatoren betreffende de gemiddelde gas- en elektriciteitsfactuur voor de consument⁸ kan de energiegcomponent worden afgezonderd van de andere onderdelen van de consumptieprijs, namelijk de distributietarieven en de diverse toeslagen. Het is in deze energiegcomponent dat de concurrentie tussen de energieleveranciers tot uiting komt. De meest recente gegevens die momenteel beschikbaar zijn, dateren van het eerste kwartaal van 2014.

Hoewel de prijsgegevens met betrekking tot de gemiddelde gas- en elektriciteitsfactuur voor de consument voor het laatste kwartaal van 2013 licht werden herzien ten opzichte van het verslag van maart, blijven de opmerkingen die erin worden geformuleerd, onveranderd. De energiegcomponenten van de variabeleprijcontracten voor gas en elektriciteit zijn immers in 2013 fors gedaald met gemiddeld respectievelijk 12 en 11%. Ter herinnering: in januari 2013 besloten de voornaamste leveranciers de nieuwe indexeringsparameters vanaf de stopzetting van de bevrozing toe te passen en niet te wachten tot de officiële inwerkingtreding ervan op 1 april. In de context van een toegenomen concurrentie kenden ze bij die gelegenheid belangrijke tariefverlagingen toe en conformeerden zich meer aan de formules van de leveranciers ('nieuwkomers') die hun indexering al baseerden op de beursnoteringen.

In het eerste kwartaal van 2014 wordt logischerwijze een basiseffect opgetekend in het verloop van de energiegcomponenten op jaarbasis, vooral in het geval van gas, waarvan de energiegcomponent is toegenomen in het eerste kwartaal als gevolg van de gestegen indexeringsparameters. Zo is het jaarlijks verloop van de energiegcomponent van gas geëvolueerd van -11% in december 2013 naar -0,3% in februari 2014. In het geval van elektriciteit blijft de energiegcomponent een belangrijke daling met -13% optekenen in februari 2014, tegen -16% in december, wat te verklaren is door de daling van de parameters van de belangrijkste leveranciers in het tweede kwartaal van 2013 en in het eerste kwartaal van 2014, terwijl de stijging van die parameters in het laatste kwartaal van 2013 werd gecompenseerd door het substitutie-effect ten gunste van meer voordelige leveranciers en contracten.

⁸ INR – Prijzenobservatorium (2011), 'Jaarverslag 2011' (p. 21: Box: Uitwerking van een indicator voor de gemiddelde elektriciteits- en gasfactuur van de consument).

Grafiek 2 - Groeitempo op jaarbasis van de energiecomponenten van variabele-prijscontracten
(veranderingspercentages t.o.v.. de overeenstemmende maand van het voorgaande jaar¹)

Bron: INR – Prijzenobservatorium.

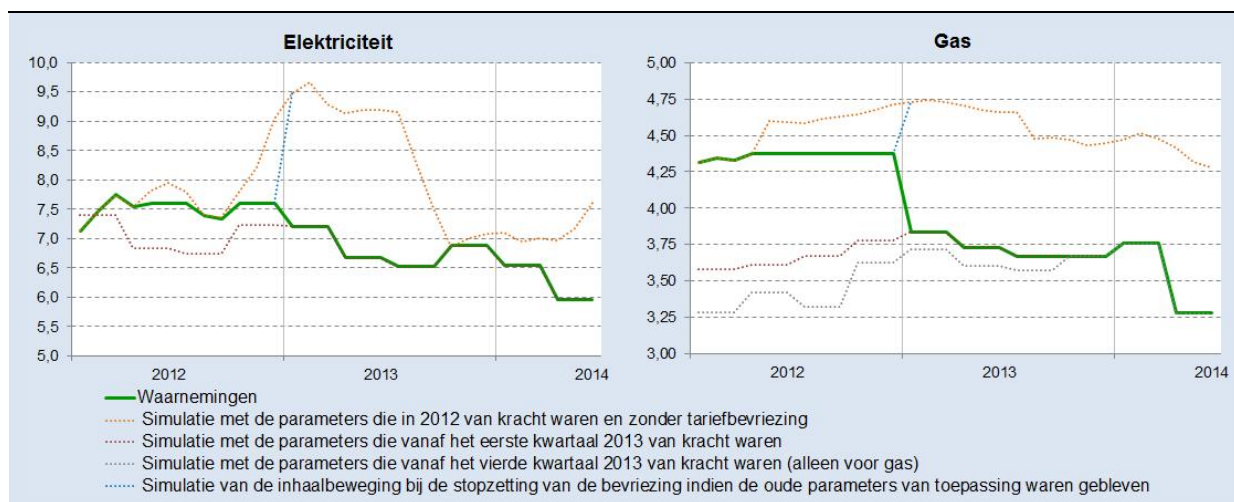
¹ Met een maand vertraging, conform de methodologie van de prijsindex tot februari 2014.

3.3 VERGELIJKING VAN HET VERLOOP VAN DE ENERGIECOMPONENT VOLGENS DE OUDE EN DE NIEUWE PARAMETERS

Het is voor de historische leverancier eveneens mogelijk te ramen wat het verloop van de energiecomponent van zijn voornaamste variabele tarief zou zijn, indien de oude parameters nog steeds van kracht waren. Zoals kan worden geconstateerd in grafiek 3, zou het verloop voor gas in 2014 vergelijkbaar zijn geweest met het effectief vastgestelde verloop, met een lichte stijging in het eerste kwartaal, en vervolgens een meer uitgesproken afname van de component in april, als gevolg van de daling van de beursnoteringen voor gas, wetende dat de vroeger gebruikte parameter die gekoppeld is aan de prijs van stookolie, ook zou zijn gedaald in april 2014. De daling volgens de oude parameters zou evenwel beperkter zijn geweest, en de prijs per kWh gas zou ruimschoots hoger zijn gebleven dan de effectieve prijs volgens de nieuwe parameters, die echter een grotere volatiliteit met zich hebben gebracht dan volgens de oude parameters.

In het geval van elektriciteit, waarvan de prijs tijdens de eerste twee kwartalen van 2014 is gedaald, gelet op het verloop van de nieuwe parameter (notering op de elektriciteitsmarkt), stelt men vast dat het verloop verschillend zou zijn geweest als de oude parameters nog van toepassing waren. Het niveau van de prijs per kWh zou immers slechts in beperkte mate geschommeld hebben tussen oktober 2013 en april 2014, waarna de prijs fors zou zijn gestegen in mei en juni 2014, met name omdat – met vertraging – rekening wordt gehouden met de beschikbaarheid (opgetekend tijdens het kwartaal dat de leveringsmaand met een maand voorafgaat) van het Belgisch nucleair park. In geval van onbeschikbaarheid en volgens de rangorde van inschakeling van de centrales (of *merit order*⁹), wordt de nucleaire productie gecompenseerd door productie op basis van centrales op gas, maar tegen een hogere kostprijs, wat tot uiting komt in de formule van Nc.

Grafiek 3 - Verloop van de energiegcomponent van het standaardtarief van de historische leverancier met de oude en de nieuwe parameters¹
(prijs per kWh)

Bron: INR – Prijzenobservatorium

¹ Ongerekend de vaste vergoeding.

Zo heeft de stijging van de oude parameter Nc in mei en juni 2014 te maken met het stilleggen van de twee centrales Doel 3 en Tihange 2 eind maart 2014, terwijl de aanzienlijke daling van de energiegcomponent die in de tweede helft van het jaar 2013 zou zijn opgetekend, verband hield met het heropstarten van deze twee centrales na tien maanden van ongeplande onbeschikbaarheid. Deze onbeschikbaarheid zou zijn uitgemond in een belangrijke inhaalbeweging na de beveiging van de tarieven eind 2012. Uiteindelijk heeft de aan de hand van de oude parameters berekende prijs in 2013 een beduidend hogere volatiliteit laten optekenen, en was het peil hoger, zowel na afloop van de beveiging als in 2014, in vergelijking met het werkelijk opgetekende peil.

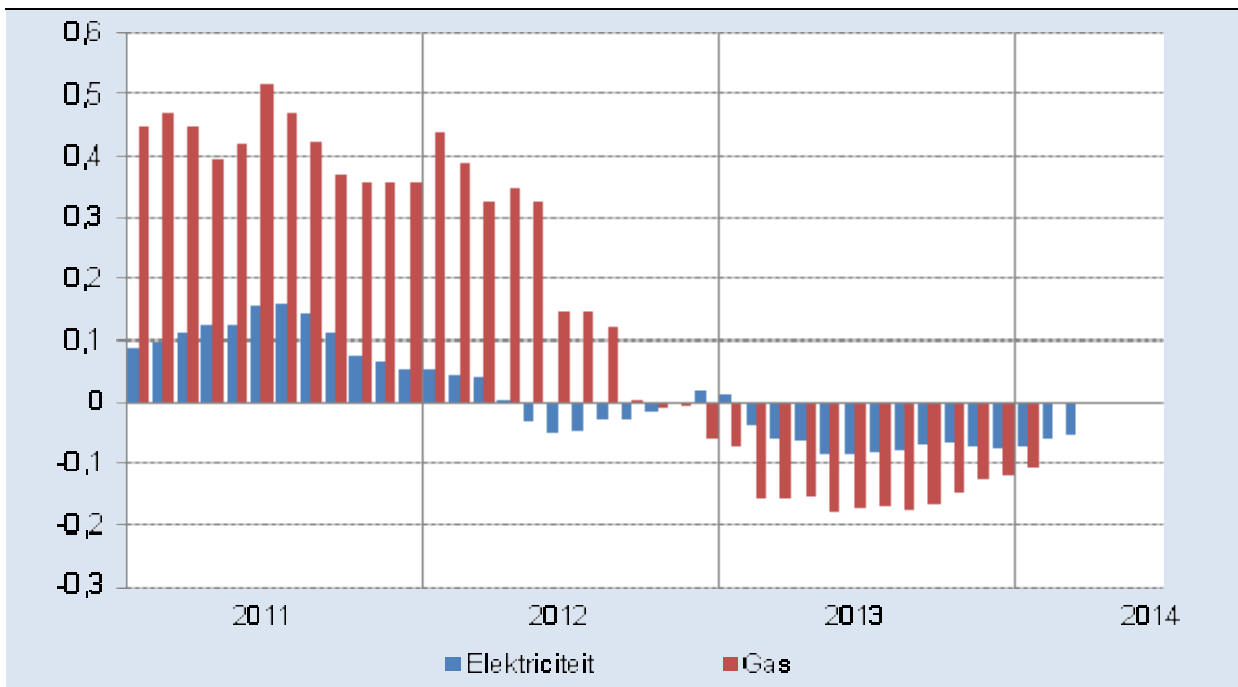
⁹ Het principe van '*merit order*' houdt in dat achtereenvolgens een beroep wordt gedaan op de verschillende productie-eenheden voor elektriciteit, volgens hun economische prioriteit, dat wil zeggen op basis van hun stijgende marginale kosten, met die beperking evenwel dat de nucleaire productie een basisproductie is en dat het beroep op intermitterende productie-eenheden (zonne- en windenergie) niet plausibel (noch toereikend) is, ook al zijn de marginale kosten daarvan geringer.

Wat betreft het verloop van de energiegcomponent van het belangrijkste variabele tarief van de historische leverancier, kan zowel voor gas als voor elektriciteit een neerwaarts effect van de goedkeuring van de nieuwe indexeringsformules worden vastgesteld. Daarentegen vertoont het effect op de volatiliteit een contrasterend verloop, aangezien het belangrijker zou zijn geweest volgens de oude parameters in het geval van elektriciteit, vooral als gevolg van de ongebruikelijke onbeschikbaarheid van het Belgisch nucleair park. Voor gas, daarentegen, lijken de laatste waarnemingen erop te wijzen dat de nieuwe parameters een stijging van de volatiliteit met zich hebben gebracht.

3.4 BIJDRAGEN VAN DE ENERGIECOMPONENTEN AAN DE INFLATIE IN BELGIË

Nadat de energiegcomponent van gas sterk had bijgedragen tot de vertraging van de inflatie in België in 2013, werd deze bijdrage vrijwel nihil in februari 2014. In die maand is het effect van de forse dalingen van januari 2013, die een weerslag hebben gehad op de prijsindex vanaf februari 2013, verdwenen.¹⁰ Hoewel de gegevens met betrekking tot de energiegcomponent nog niet beschikbaar zijn voor het tweede kwartaal, zou de forse daling van de indexeringsparameters van gas in april zich logischerwijze moeten opnieuw vertalen in een negatieve bijdrage van de energiegcomponent van gas tot de inflatie.

Grafiek 4 - Bijdrage van de energiegcomponenten van de variabeleprijscontracten tot de totale inflatie
(in procentpunt)

Bronnen: INR – Prijzenobservatorium, NBB.

¹⁰ Tot januari 2014 werden de prijzen van gas en elektriciteit voor het Vlaams en Waals Gewest met een maand vertraging opgenomen in de prijsindex.

Ondanks hetzelfde basiseffect in verband met de verlagingen van januari 2013, blijft de bijdrage van de energiecomponent van elektriciteit aan de totale inflatie negatief naar rato van -0,05 procentpunt in het eerste kwartaal van 2014 (laatste beschikbare gegevens voor de energiecomponenten volgens de indicator van het Prijzenobservatorium), gelet op de nieuwe prijsdalingen die intussen zijn opgetreden, en die verband houden met het verloop van de beursnoteringen voor elektriciteit dat zich heeft weerspiegeld in de indexeringsparameters.

Ter herinnering: tot 2011 droegen de opwaartse veranderingen van de energiecomponenten van de variabeleprijcontracten, en in het bijzonder die voor gas¹¹, bij aan een in België hoge inflatie, met name wegens het stelsel van maandelijks indexeringsparameters van de tarieven dat van toepassing was in alle door de leveranciers voorgestelde variabeleprijcontracten¹². Zulks bleek minder vanaf 2012 in de context van de bevrozing van de tarieven. In 2013 werden de bijdragen van de energiecomponenten negatief. De som van de bijdragen van de energiecomponenten van gas en elektriciteit, die in 2011 gemiddeld 0,5 procentpunt beliep, daalde in 2013 tot -0,2 procentpunt, dat is een vermindering met 0,7 procentpunt, terwijl de totale inflatie gedurende dezelfde periode met 2,2 procentpunt terugliep van 3,4 tot 1,2%.

3.5 BIJDRAGEN VAN DE CONSUMTIEPRIJZEN VAN GAS EN ELEKTRICITEIT TOT HET INFLATIEVERSCHIL MET DE BUURLANDEN

Wat betreft de vergelijking met de buurlanden, is het niet mogelijk de energiecomponent op basis van vergelijkende gegevens met deze landen af te zonderen van de andere onderdelen van de consumptieprijs van gas en elektriciteit, namelijk de transport- en distributiekosten en de toeslagen en belastingen.

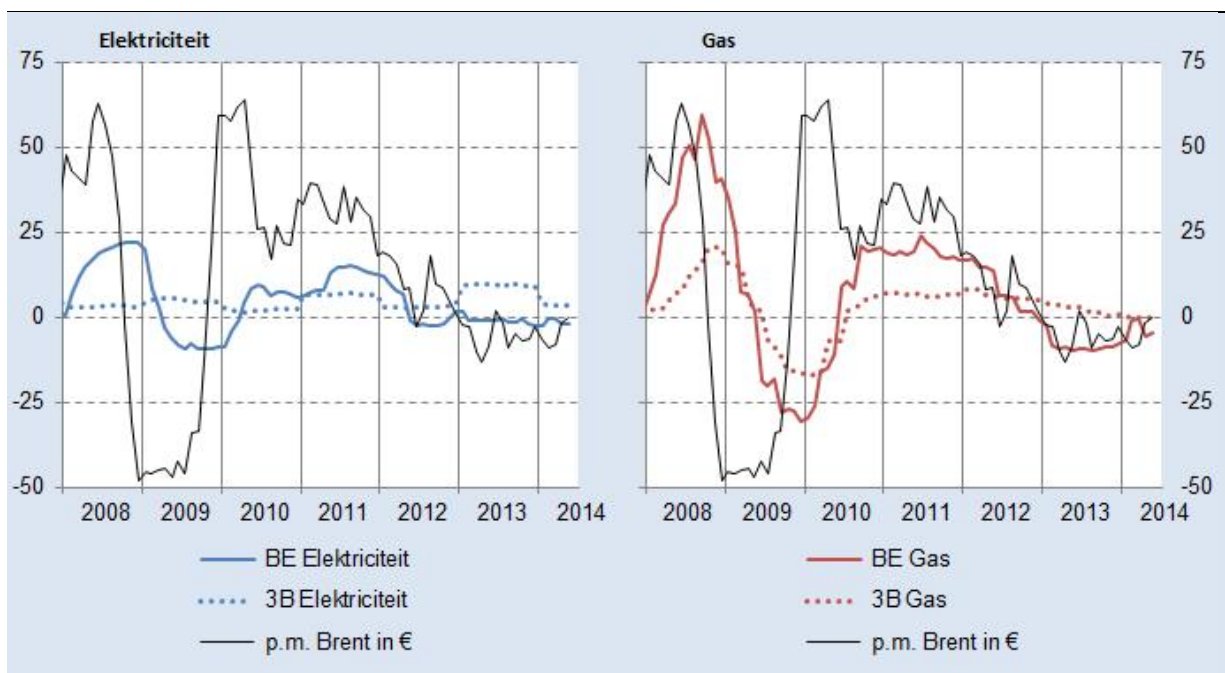
In 2014 zijn de ontwikkelingen van de gas- en elektriciteitsprijzen in België en de drie buurlanden sterk naar elkaar toe gegroeid. Voor elektriciteit stelt men – als het effect van de btw-verlaging op elektriciteit in België vanaf april buiten beschouwing wordt gelaten – een behoud van het negatieve verloop op jaarbasis vast na januari 2014, dat wil zeggen na het verdwijnen van het effect van de forse tariefverlagingen van januari 2013. In april 2014 heeft de daling van de indexeringsparameters van de elektriciteitstarieven geleid tot een nieuwe prijsdaling, los van de btw-verlaging. In de buurlanden, daarentegen, blijven de elektriciteitstarieven een stijging op jaarbasis vertonen van gemiddeld 3% over de eerste vijf maanden van 2014, wat toch een vertraging inhoudt ten opzichte van de gemiddelde stijging met meer dan 9% die gemiddeld in die landen werd opgetekend in 2013.

¹¹ De bijdrage van de energiecomponent van de variabele contracten voor elektriciteit aan de inflatie is beperkter dan die voor gas, met name wegens het geringere gewicht ervan in de consumptiekorf. Dat is het gevolg van de transporttarieven, die in het geval van elektriciteit een belangrijker gedeelte van de consumptieprijs vertegenwoordigen. Bovendien is het aantal vasteprijcontracten groter in het geval van elektriciteit.

¹² Zie ook in dat verband: Swartenbroekx C. (2010), 'Gevolgen van de liberalisering voor het vaststellen van de detailhandelsprijzen voor gas in België', Economisch Tijdschrift, 43-77, december.

Terwijl het verloop van de gasprijzen in België is geëvolueerd van -6,6% naar -0,8% tussen januari en februari 2014, als gevolg van het basiseffect in verband met de forse verlagingen van januari 2013, is het negatieve groeipercentage opnieuw meer uitgesproken geworden in april, als gevolg van de daling van de indexeringsparameters voor gas, die tot uiting kwam in een verandering op jaarbasis van -5,6%. In de buurlanden was het gemiddelde verloop nagenoeg nihil gedurende de eerste vijf maanden van 2014.

Grafiek 5 - Consumptieprijzen van gas en elektriciteit¹
(veranderingspercentages t.o.v. de overeenstemmende periode van het voorgaande jaar)

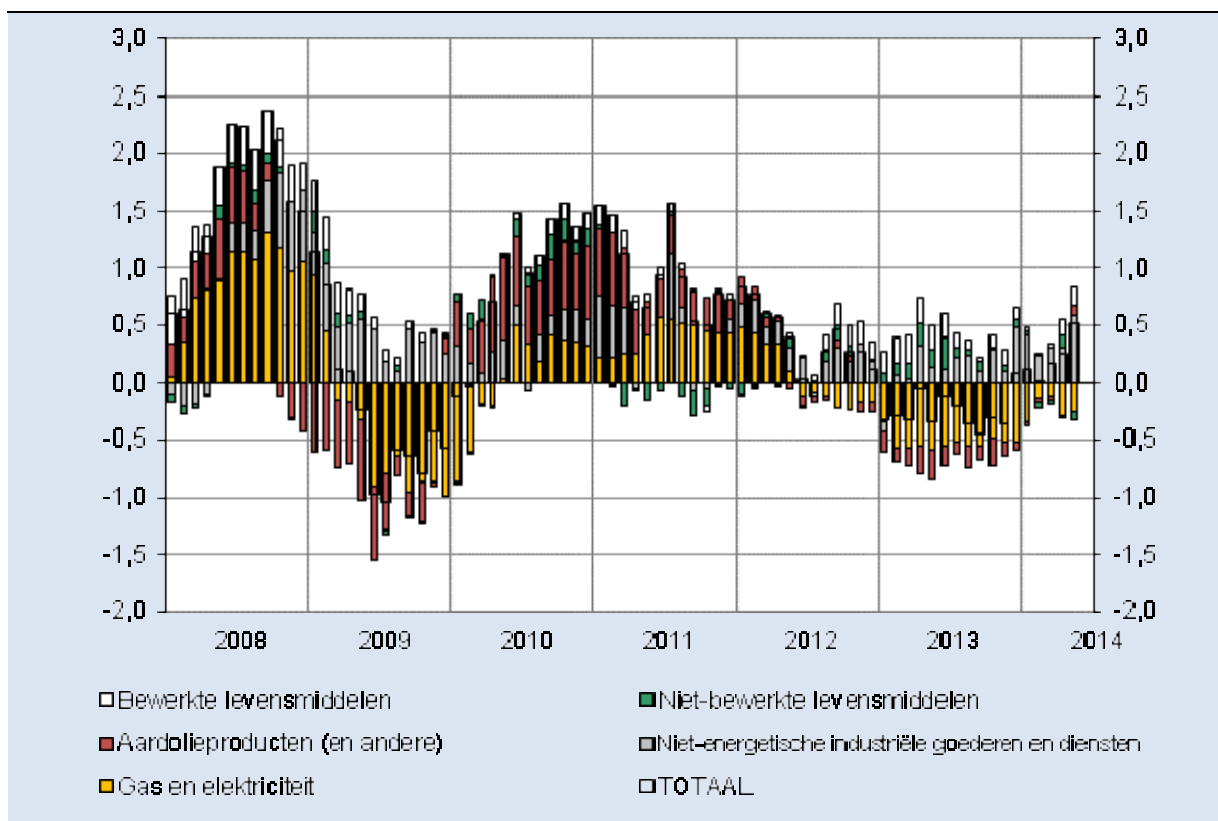
Bronnen: EC, Thomson Reuters Datastream.

¹ Ongerekend het effect van de btw-verlaging op elektriciteit in België.

Hoewel de ontwikkelingen naar elkaar zijn toegegroeid ten opzichte van 2013, blijft het negatieve verloop eigen aan België, zodat de gas- en elektriciteitsprijzen in 2014 gunstig blijven bijdragen aan het inflatieverschil met de buurlanden.

In februari 2014, toen het effect van de forse tariefverlagingen van januari 2013 was uitgewerkt, is de gunstige bijdrage van gas en elektriciteit aan het inflatieverschil met de buurlanden verminderd tot 0,1 procentpunt, terwijl die componenten in 2013 nog hadden bijgedragen tot het gunstige totale inflatieverschil van 0,3 procentpunt ten opzichte van de buurlanden ten belope van 0,5 procentpunt. Sinds april 2014 is de gunstige bijdrage van gas en elektriciteit opnieuw toegenomen, zelfs ongerekend het effect van de btw-verlaging op elektriciteit. Het is vooral het verloop van de gasnoteringen dat aan deze ontwikkeling heeft bijgedragen. De gunstige bijdrage van gas en elektriciteit aan het inflatieverschil bedraagt aldus 0,3 procentpunt in april en mei als de btw-verlaging op elektriciteit buiten beschouwing wordt gelaten, en 0,6 indien met die maatregel rekening wordt gehouden.

Grafiek 6 - Bijdrage van de voornaamste componenten aan het inflatieverschil¹
(in procentpunt)

Bronnen: EC, Thomson Reuters Datastream.

¹ Ongerekend het effect van de btw-verlaging op elektriciteit in België.

4. Conclusies

Omzichtigheid is geboden bij de waarnemingen met betrekking tot de beoordeling van de gevolgen van de instelling van een vangnetmechanisme in dit verslag, met name gelet op een tekort aan precieze gegevens die ons in staat zouden stellen de respectieve effecten van het stelsel als zodanig af te zonderen van de toegenomen concurrentie en van het prijsverloop van de energetische grondstoffen. Voorts zijn de waarnemingen over de inflatie die verband houden met de werking van dit mechanisme 'op kruissnelheid' beperkt in aantal, rekening houdend met de tussentijdse maatregelen die werden genomen met het oog op zijn tenuitvoerlegging, hoewel de analyse berust op enkele aanvullende waarnemingen in vergelijking met het jaarverslag van maart.

De instelling van het vangnetmechanisme verliep immers in twee fases:

- van april tot december 2012: instelling van een periode van bevrozing van de prijzen, samen met maatregelen en initiatieven van de regering om de consumenten te activeren en de concurrentie aan te moedigen, met merkbare resultaten in de HICP (geraamde vertraging van -0,2 procentpunt in 2012);

- vanaf januari 2013: effectieve toepassing van het vangnetmechanisme met als doel (zoals bepaald in de wet) de detailhandelsprijzen voor gas en elektriciteit in België meer in overeenstemming te brengen met het gemiddelde van de prijzen in de zone Noordwest-Europa. Het middel daartoe zou zijn om enkel nog indexeringen toe te laten op basis van beursnoteringen inzake de Europese gas- en elektriciteitsmarkten. Aangezien deze noteringen reeds door verschillende leveranciers werden gebruikt en met behulp van het spel van de concurrentie, werd de inflatie van de energieproducten snel neerwaarts beïnvloed (met beursnoteringen die lager waren dan de aan de hand van de aardolieproducten geïndexeerde prijzen van de langetermijncontracten): de energiecomponenten van de variabeleprijcontracten voor gas en elektriciteit liepen respectievelijk met gemiddeld 12 en 11% terug in 2013.

Het verloop van de energiecomponent van de gas- en elektriciteitsprijzen is in 2012 en 2013 sterk veranderd, en is geleidelijk negatief geworden. Vanaf het eerste kwartaal van 2014 is het effect van de forse dalingen van januari 2013 verdwenen, maar het verloop is negatief gebleven en zou zelfs moeten versterken in het tweede kwartaal. Bijgevolg is ook de bijdrage van de energiecomponent aan de totale inflatie negatief geworden, en heeft ze in ruime mate bijgedragen aan het gunstige inflatieverschil tussen België en zijn buurlanden in 2013. In 2014 sorteerden de begin 2013 toegepaste prijsdalingen geen effect meer, en weerspiegelden de gas- en elektriciteitsprijzen het marktklimaat. Ze zijn een gunstige bijdrage blijven leveren aan het inflatieverschil met de buurlanden – los van het effect van de btw-verlaging op elektriciteit.

Uit de vergelijking van het verloop van deze component voor de historische leverancier volgens de oude en nieuwe parameters blijkt dat dit verloop opwaarts zou zijn geweest in 2013 indien de oude parameters van toepassing waren gebleven. In 2014 zou de energiecomponent van elektriciteit opnieuw zijn gestegen op basis van de oude parameters, terwijl die van gas minder sterk zou zijn gedaald dan volgens de nieuwe indexeringsformules.

Aangezien de invoering van het vangnetmechanisme gepaard ging met andere maatregelen die het tarifieringsbeleid van de operatoren ingrijpend hebben gewijzigd, is het nog moeilijk om een precieze conclusie te formuleren met betrekking tot het effect van het mechanisme op de volatiliteit. Het verloop van de inflatie werd in 2013 aanzienlijk beïnvloed door de bepalingen van het mechanisme en de maatregelen ter bevordering van de concurrentie die ook hebben bijgedragen tot de vermindering van het inflatieverschil met de buurlanden. Het toekomstige verloop van de detailhandelsprijzen voor gas en elektriciteit zal worden beïnvloed door de mogelijkheden om deze concurrentie te versterken (met dien verstande evenwel dat de indexeringsformules vergelijkbaar zijn) en door de ontwikkeling op jaarbasis van de noteringen op de beurzen. Wijzigingen in de tariefformules die zijn toegepast ter gelegenheid van de invoering van nieuwe producten door de leveranciers, zoals recentelijk gemeld, zullen eveneens de effecten van het mechanisme op het verloop van de inflatie beïnvloeden.

Zoals nog kon worden vastgesteld tijdens de eerste maanden van 2014, vertonen de beursnoteringen voor gas en elektriciteit een vrij hoge volatiliteit. Die volatiliteit werkt logischerwijze door in de gas- en elektriciteitsstarieven, die bijgevolg grote schommelingen ondergaan, zoals nog werd vastgesteld in

april 2014, toen de consumptieprijsen – ongerekend het effect van de btw-verlaging op elektriciteit in België – daalden, wat gemiddeld genomen niet gebeurde in de buurlanden.

Hoewel de volatiliteit mechanisch werd verminderd binnen de kwartalen als gevolg van de beperking van de indexeringen tot één bij het begin van elk kwartaal, lijkt het mechanisme niet bij te dragen tot een daling van de intrinsieke volatiliteit van de gas- en elektriciteitsprijzen in België. Het verloop van die prijzen zou dus in vrij belangrijke mate moeten blijven bijdragen tot de schommelingen van de inflatie in België, hetzij opwaarts, hetzij neerwaarts. Aangezien deze praktijk van automatische indexering, zelfs op kwartaalbasis, volledig specifiek blijft voor België, zou deze praktijk overigens blijven bijdragen aan het inflatieverschil met de buurlanden, al dan niet in gunstige zin.

Er werden geen risico's voor een verstorend effect op de markt opgetekend. Gelet op het stabielere tarifieringsbeleid van de verschillende leveranciers in vergelijking met begin 2013, dient het gebruik van het mechanisme te worden voortgezet. Het zou in de volgende kwartalen mogelijk moeten zijn de effecten van het mechanisme als dusdanig op de volatiliteit van de energieprijzen en op de inflatie beter te beoordelen, en de ontwikkelingen die werden vastgesteld aan de hand van de eerste waarnemingen van 2014, te bevestigen of te ontcrachten.

* * *

*